

İnformel İletişim Kanalları Ölçeğinin Türkçe Uyarlaması: Geçerlilik ve Güvenilirlik Çalışması

Turkish Version of the Informal Communication Channels Scale: Validity and Reliability Study

Onur GÖZÜBÜYÜK¹, Mahmut AKBOLAT²

ÖZ

Bu çalışmada informal iletişim kanallarının ölçümüne imkân tanıyan informal iletişim kanalları ölçeğinin Türkçe formunun geçerlilik ve güvenilirliğini test etmek amaçlanmaktadır. İnformel iletişim kanalları ölçeğinin değerlendirilmesinde Johnson vd., (1994) tarafından geliştirilen ölçek kullanılmıştır. Ölçeğin faktör analizleri (keşfedici ve doğrulayıcı) ve güvenilirlik analizi yapılmıştır. Tabakalı örnekleme yöntemi ile veriler toplanmıştır. Çalışmanın örneklemini gönüllü olarak katılan 503 sağlık profesyoneli oluşturmaktadır. Katılımcıların %68,4'ü kadın ve %31,6'sı erkektir. Ayrıca, %60,8'i lisans ve lisansüstü eğitime sahip, %60,6'sı evli ve %47,1 'i gibi büyük bir çoğunluğu hemşirelerden oluşmaktadır. Ölçeğin KMO değeri 0,846 ve Bartlett küresellik testi anlamlıdır (p=0,000). Keşfedici faktör analizine göre orijinal ölçekte olduğu gibi üç boyut belirlenmiş, toplam varyansı ise %74,589'dır. Uyum iyiliği değerleri CMIN/DF=2,454, GFI=0,973, NFI=0,974, RFI=0,960, IFI=0,984, TLI (NNFI)=0,976, CFI=0,984 ve RMSEA=0,054 olarak belirlenmiş ve iyi uyum için gerekli şartları sağladığı sonucuna varılmıştır. Ölçeğin Cronbach alfa değeri 0,869'dur. Bu kapsamda informal iletişim kanalları ölçeği, geçerli ve güvenilir bir ölçme aracı olarak değerlendirildi. Ölçek, informal iletişimin; kişisel, etki ve kültür boyutu hakkında bilgi toplanmasına olanak sağlamaktadır.

Anahtar Kelimeler: Geçerlilik, Güvenilirlik, İletişim, İnformel İletişim

ABSTRACT

This study aims to test the validity and reliability of the Turkish version of the informal communication channels scale, which allows the measurement of informal communication channels. The scale developed by Johnson et al. (1994) was used to evaluate the informal communication channels scale. Factor analysis (exploratory and confirmatory) and reliability analysis of the scale were performed. Data were collected by stratified sampling method. The sample of the study consisted of 503 health professionals who participated voluntarily. 68.4% of the participants were female and 31.6% were male. In addition, 60.8% had undergraduate and graduate education, 60.6% were married and 47.1% were nurses. The KMO value of the scale was 0.846 and Bartlett's test of sphericity was significant (p=0.000). According to the exploratory factor analysis, three dimensions were determined as in the original scale and the total variance was 74.589%. The goodness of fit values were CMIN/DF=2.454, GFI=0.973, NFI=0.974, RFI=0.960, IFI=0.984, TLI (NNFI)=0.976, CFI=0.984 and RMSEA=0.054 and it was concluded that the scale met the necessary conditions for good fit. Cronbach's alpha value of the scale is 0.869. In this context, the informal communication channels scale was evaluated as a valid and reliable measurement tool. The scale enables the collection of information about the personal, influence and cultural dimensions of informal communication.

Keywords: Informal, Informal Communication, Reliability, Validity

Bu çalışma, birinci yazarın Prof. Dr. Mahmut AKBOLAT danışmanlığında yürütülen 773386 numaralı doktora tezinden üretilmiştir. Araştırmanın etik onayı Sakarya Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimler Etik Kurulu 02.02.2022 tarih ve 42/02 sayılı kararıyla alınmıştır.

¹Dr. Öğr. Üyesi, Onur GÖZÜBÜYÜK, Sağlık Yönetimi, Bandırma Onyedİ Eylül Üniversitesi, Sağlık Yönetimi Bölümü, ogozubuyuk@bandirma.edu.tr, ORCID: 0000-0002-6150-1488

²Prof. Dr., Mahmut AKBOLAT, Sağlık Yönetimi, Sakarya Üniversitesi, Sağlık Yönetimi Bölümü, makbolat@sakarya.edu.tr, ORCID: 0000-0001-5220-0942

İletişim / Corresponding Author: Onur GÖZÜBÜYÜK
e-posta/e-mail: ogozubuyuk@bandirma.edu.tr

Geliş Tarihi / Received: 26.03.2024
Kabul Tarihi/Accepted: 05.09.2024

GİRİŞ

İletişim denilince, akla ilk olarak yazılı ve sözlü iletişim gelir. Ancak, iletişim kavramı, varlıklar arasındaki ilişkileri ve bağları ifade eden çok daha geniş ve karmaşık bir kavramdır.¹ Bu nedenle, iletişimin tek bir disiplin çerçevesinde ele alınmaması gerekir.²

Örgütsel iletişim kavramı, 20. yüzyılın ortalarında, 2. Dünya Savaşı'nın ardından, örgütlerin verimli ve etkili çalışma ortamları yaratma ihtiyacı ile ortaya çıkmıştır.³⁻⁵ Bu dönemde, örgüt içi iletişim, halkla ilişkiler, etkili iletişim becerileri ve dikey iletişimin geliştirilmesine yönelik çalışmalar bu kavramın temelini oluşturmuştur.⁵ Bu süreç, örgütlerin iç iletişimin önemini fark etmeleri ve bu alanda sistematik yaklaşımlar geliştirmeleriyle karakterize edilir.

Örgütlerde iletişim, belirli kurallar çerçevesinde gerçekleşen formal kanallar ve doğal yollarla meydana gelen, belirli kurallara bağlı olmayan informal kanallar aracılığıyla gerçekleştirilir.⁶⁻⁷ İki iletişim şekli, örgütsel iletişiminin bütünselliğini sağlar ve çalışanlar arasındaki etkileşimi çeşitlendirir.

Günümüzde örgütlerde iletişimin büyük bir kısmını oluşturan ve resmi kuralların dışındaki dinamik bir etkileşim ağını sağlayan informal iletişim, kendiliğinden oluşumu ve değişik formlarda gelişmesi açısından kalıcı bir form oluşturmaz ve daha az kontrol altındadır.⁸ Plansız ve kısa konuşma dinamikleri şeklinde ortaya çıkan informal iletişim, genellikle önceki etkileşimlere dayanmaktadır ve bu süreç, örgüt içindeki ilişkilerin evrimine katkıda bulunur.⁹

Tarihsel süreçte çok eskilere dayanan informal iletişim kavramına günümüze kadar farklı teorik bakış açıları gelişmiş ve süreklilik kazanmıştır. İletişim teknolojilerinin hızlı bir şekilde geliştiği 20. yy.'ın sonları, üretim ve sosyal ilişkilere yönelik olarak informal iletişimin desteklenmesi gerekliliği üzerine çeşitli yaklaşımlar ortaya çıkmıştır.⁹⁻¹¹ Bu bağlamda, informal iletişim kanallarının formal iletişime kıyasla daha etkili ve faydalı olduğu söylenebilir.¹² Hem üretim hem de sosyal etkileşim amacıyla sürekliliği olan, iletişimi başlatan kişinin amacına ve daha önceki fırsatçı görüşmelerin etkisine yönelik olarak planlı ya da spontan şekilde gelişebilen bir olgudur.¹¹

İnformal iletişim, faydaları kadar zararlarıyla da araştırmacıların dikkatini çekmektedir. Bazı araştırmalar, informal iletişimin doğal olarak gelişip hızla yayılmasının, kontrol edilemediği durumlarda örgüte ve üyelerine faydadan çok zarar verebileceğini göstermektedir.¹³⁻¹⁵ İnformal iletişimin hem yönetici hem de örgüt açısından kontrol edilmesindeki güçlük, bu iletişim şeklini çalışanlar arasında daha cazip ve yaygın hale getirmektedir. Bu açıdan bu iletişim şekli çalışanlar arasında daha güvenilir olarak algılanabilir.¹⁶ Bu kapsamda bu çalışmanın amacı, hem olumlu hem de olumsuz etkilerinden dolayı araştırmacıların informal iletişim kanallarının ölçümüne yönelik ölçme aracının Türkçe formuna uyarlanmasıdır.

MATERYAL VE METOT

Araştırmanın evrenini Kocaeli ilinde faaliyet gösteren hastanelerde çalışan toplam 4801 sağlık profesyoneli oluşturmaktadır. Çalışmanın örneklemini belirlemede öncelikle minimum örneklem büyüklüğü hesaplanmış daha sonra tabakalı örnekleme

yöntemi kullanılmıştır.^{17,18} Minimum örneklem büyüklüğü 356 olarak belirlenmiş, ancak 503 katılımcıya ulaşılmıştır. Veriler 4 Şubat – 30 Nisan 2022 tarih aralığında bir üniversite, iki kamu ve üç özel hastanede gerçekleştirilmiştir.

Veri Toplama Araçları

Çalışmanın verilerinin toplanmasında, kişisel bilgi formu ve informal iletişim kanalları ölçeğinden yararlanılmıştır.

Kişisel bilgi formu; yaş, cinsiyet, eğitim durumu, medeni durum, meslek, meslekteki toplam hizmet süresi ve görev yaptığı hastanenin türüne yönelik ifadelerden oluşmaktadır. Katılımcıların %68,4 kadın ve %31,6'sı erkek; %60,6 evli ve %39,4'ü bekârdır. Yaş dağılımlarına bakıldığında katılımcıların %20,5'i 25 yaş altı ve %17,9'u 25-29 yaş grubunda yer almaktadır. Katılımcıların %46,3'ü lisans mezunu olup %47,1'i hemşire, %14,9'u büro personeli, %11,7'si sağlık tekniker ve teknisyeni, %5,4'ü sağlık yöneticisi olarak görev yapmaktadır. Çalışanların %30,8 ile 4 yıl ve altı, %17,3'ü ise 45 yıl ve üzeri hizmet yılına sahiptir.

Johnson vd., (1994) tarafından geliştirilen informal iletişim ölçeği "kişisel boyut" (ifade 1-2), "etki boyutu" (ifade 3-5) ve "kültür boyutu" (ifade 6-10) olmak üzere üç boyut ve 10 ifadeden oluşmaktadır.¹² Ölçekteki ters yönlü ifadeler (3, 4, 5) analiz aşamasında çevrilmiştir. Johnson vd., (1994) kişisel boyuttaki ifadelerin faktör yükleri 0,82; etki boyutundaki ifadelerin faktör yüklerinin 0,79-0,91 arası, kültür boyutundaki ifadelerin faktör yüklerinin ise 0,54-0,91 arasında değiştiğini hesaplamışlardır.¹² Boyutların Cronbach Alpha güvenilirlik katsayısı kişisel

boyut için 0,80, etki boyutu için 0,88 ve kültür boyutu için ise 0,82 olarak hesaplanmıştır.

Ölçekteki ifadelerin ölçümü için 7'li likert tipi (1 "Kesinlikle Katılmıyorum", 2 "Katılmıyorum", 3 "Kısmen Katılmıyorum", 4 "Kararsızım", 5 "Kısmen Katılıyorum", 6 "Katılıyorum", 7 "Kesinlikle Katılıyorum") ölçekten yararlanılmıştır.

İstatistiksel Analiz

Verilerin analizinde IBM SPSS ve Amos 22 istatistik programlarından yararlanılmıştır. Çalışmada kullanılan verilerin geçerlilik ve güvenilirlik analizleri yapılmıştır. Veriler %95 güven aralığında (p=0,05) analiz edilmiştir.

Araştırmanın Etik Yönü

Uyarlaması yapılan ölçek için Dr. Johnson'dan e-posta yoluyla onay alınmıştır. Araştırmanın uygulanabilmesi için etik kurul onayı (Sakarya Üniversitesi Sosyal ve Beşerî Bilimler Etik Kurulu/02.02.2022 tarihli ve 42 sayılı toplantısı '02' nolu karar) alınmıştır. Etik kurul onayı sonrası Üniversite hastanesi için Kocaeli Üniversitesinden, kamu ve özel hastaneler için ise önce uygulama yapılacak hastanelerden ön onay ve sonrasında Kocaeli İl Sağlık Müdürlüğünden gerekli izinler alınmıştır.

Araştırmaya dahil edilen sağlık profesyonellerine araştırma hakkında bilgi verilerek onayları alınmıştır. Ayrıca tüm araştırma süreci Helsinki Deklarasyonu kurallarına uygun olarak yürütülmüştür.

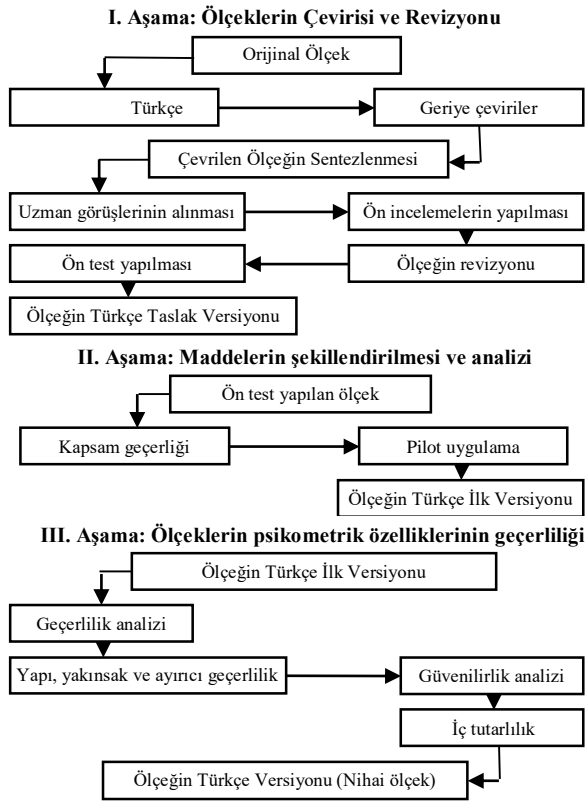
BULGULAR VE TARTIŞMA

İnformel İletişim Kanalları Ölçeğinin Türkçe Uyarlama Süreci

Ölçeğin uyarlama çalışması üç aşamada gerçekleştirilmiştir (Şekil 1).

İlk aşamada Brislin (1970) çift geri çeviri yöntemine uygun olarak çevirisi yapılmıştır.¹⁹ Bu aşamada ilk olarak ölçek iki farklı araştırmacı tarafından Türkçe çevirisi yapıldı. İki çeviri bir araya getirilip sentezledikten sonra İngilizceye hâkim başka bir

akademisyen tarafından ölçeğin geri çevirisi yapıldı. İngilizce çeviri ölçeği, orijinali ile karşılaştırılıp sentezleme işlemi yapıldıktan ölçek ifadelerinin benzer olduğuna karar verildi. Ardından ölçeğin Türkçe taslağı iki akademisyen ve sahada çalışan 2 yöneticiye gönderilerek taslak ölçeğin ifadelerinin anlaşılabilirliğinin ve Türkçeye uygunluğunun değerlendirilmesi talep edildi. Uzmanlardan gelen öneriler dikkate alınarak ölçeğin Türkçe versiyonunun ilk taslağı oluşturuldu.

Şekil 1. Ölçeğin Uyarlama süreci

İkinci aşamada ölçeğin uygunluğunu, doğruluğunu ve açıklığını belirlemek amacıyla uzman görüşlerine başvurularak kapsam geçerliliği yapıldı.²⁰ Görüş alınacak sayının yeterliliği için alanyazında farklı görüşler bulunmaktadır. Bazı kaynaklarda 3 ile 20 arasında değişmesi gerektiğini ifade edilmesine karşılık 10 olmasının da yeterli olacağı belirtilmektedir.²¹ Ayrıca uzman görüşlerinden yararlanılarak hesaplanan kapsam geçerlilik indeksinin (KGI) beş veya daha az uzmandan görüş alınması durumunda bir, altı veya daha fazla uzmandan görüş alınması durumunda ise en az 0,78 olması önerilmektedir.²² Kapsam geçerliğinde Davis (1992) tekniğinden yararlanıldı.²³ Bu amaçla ölçek taslağı değerlendirilmek üzere 10 akademisyene gönderildi. Gönderilen uzmanlardan ölçeğin her bir maddesini “a-uygun”, “b-madde hafifçe gözden geçirilmeli”, “c-madde ciddi olarak gözden geçirilmeli” ve “d-madde uygun değil” şeklinde değerlendirmeleri ve uygun bulmadıkları maddeler yerine öneri yapmaları talep edildi. Uzmanların değerlendirmeleri sonucunda “a” ve “b” olarak değerlendirilen

ölçek maddeleri uzman sayısına bölünerek kapsam geçerlilik indeksi (KGI) hesaplandı. Yapılan analiz sonucunda İnfomal İletişim Kanalları Ölçeğinin “İnfomal iletişim kanallarını kullanarak kendimi tanıtmam, değerimin artmasına yardımcı olabilir” ifadesinin KGI 0,8 ve “İnfomal iletişim kanallarını kullanmam hiçbir şeyi değiştirmez.” ifadesinin KGI indeksi 0,9 bulundu. Diğer ifadelerin tamamının KGI indeksi 1 olarak bulundu. Buna göre ölçeğin kapsam geçerliliği için gerekli koşulları sağladığına karar verildi. Ardından ölçeğin amacı ve katılımcıların onamı alındıktan sonra 40 kişilik bir gruba uygulanarak pilot çalışma için veri toplandı. Bu süreçte katılımcılardan anlamadıkları maddeler varsa bildirmeleri talep edildi. Pilot uygulama yapılan grup ölçeğin anlaşılır olduğunu bildirdi. Madde uygunluğu için korelasyon katsayısı ve iç tutarlılığa başvuruldu. Tablo 1’de görüldüğü gibi, madde homojenliğini belirlemek için madde toplam korelasyon katsayısının $r \geq 0,4$ olması gerekmektedir.²⁴ Ölçek bu koşulu sağladığından madde homojenliği için uygun kabul edildi. Ayrıca ölçeğin Cronbach Alfa katsayısı 0,900 bulundu. Buna göre ölçek, kullanım için gerekli koşulları sağladı.

Üçüncü aşamada ölçeğin yapı geçerlilik ve güvenilirlik analizleri yapıldı. Yapı geçerliliği keşfedici ve doğrulayıcı faktör analizi yapılarak gerçekleştirildi. Tablo 2’de ölçeğin keşfedici faktör analizi ve güvenilirlik analizi sonuçları görülmektedir.

Keşfedici faktör analizi sonuçlarına göre ölçek orijinal ölçeğe uygun olarak kişiselilik, etkililik ve baskın kültür olmak üzere üç boyut altında toplanmıştır. Ölçeğin KMO değeri 0,846 bulunmuştur ve Bartlett küresellik testi anlamlıdır ($p=0,000$). Ölçeğin açıklanan toplam varyansı %74,589’dur. Boyutlar arasında en yüksek açıklanan varyans baskın kültür boyutunda (%35,903) görülmektedir. Boyutta, faktör yükleri 0,702-0,876 arasında değişen beş ifade yer almaktadır. Ölçeğin açıklanan varyans bakımından ikinci boyutu, etkililiktir (%21,034). Bu boyutta faktör yükleri 0,760-0,827 arasında değişen üç ifade yer almaktadır. Kişiselilik boyutunun

açıklanan varyansı %17,653'tür. İki faktörü bulunan boyutun yükleri ise 0,809 ve 0,890'tür. Bu açıklamalardan anlaşılacağı

üzere ölçek keşfedici faktör analizi için gerekli koşulları sağlamaktadır

Tablo 1. İnfomal İletişim Ölçeğinin Madde Analizi

Maddeler	Madde silinirse ölçek ortalaması	Madde Silinirse Ölçek Değişimi	Düzeltilmiş Madde Toplam Korelasyonu	Çapraz Çoklu Korelasyon	Madde silinirse Cronbach Alfa
İnfil1	41,175	151,430	0,629	0,754	0,892
İnfil2	40,900	145,118	0,775	0,806	0,881
İnfil3	40,000	165,795	0,458	0,641	0,901
İnfil4	40,075	167,456	0,402	0,494	0,902
İnfil5	39,850	165,977	0,468	0,611	0,901
İnfil6	41,125	153,035	0,698	0,629	0,887
İnfil7	40,725	145,538	0,806	0,866	0,879
İnfil8	40,500	147,590	0,799	0,869	0,880
İnfil9	40,550	151,844	0,735	0,787	0,885
İnfil10	40,550	153,023	0,720	0,637	0,886

Ölçeğe keşfedici faktör analizinin ardından güvenilirlik analizi için Cronbach Alpha katsayısından faydalanılmıştır. Cronbach Alfa; baskın kültür boyutu için 0,893, etkililik boyutu için 0,769 ve kişisellik boyutu için ise 0,866'dır. Ölçeğin geneli için ise 0,869'dur.

Ölçeğin orijinalinde Cronbach alfa katsayıları; kişisellik boyutu için 0,80, etkililik boyutu için 0,88 ve baskın kültür boyutu için 0,82'dir. Bu bulgular ölçeğin orijinal ölçeğe benzer sonuçlar üretmesi bakımından önemli bulunmaktadır.

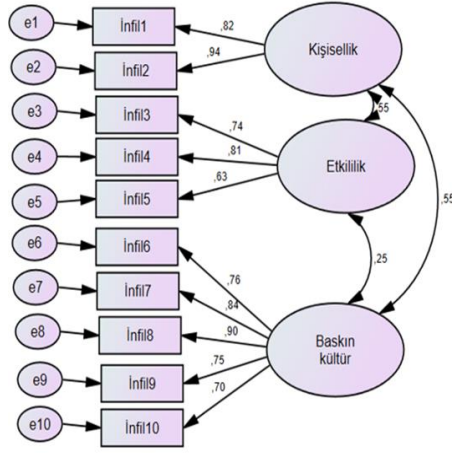
Tablo 2. İnfomal İletişim Ölçeğinin Madde Analizi

Kaiser-Meyer-Olkin Measure of Sampling Adequacy.		0,846		
	Approx. Chi-Square	2710,926		
Bartlett's Test of Sphericity	Df	45		
	Sig.	0,000		
Toplam Açıklanan Varyans	%74,589	Cronbach Alfa	0,869	
Faktör / İfade		Faktör Yüğü	Açıklanan Varyans	Cronbach Alfa
Baskın kültür (Özgün değer=4,699)			35,903	0,893
İnfil8.	İnfomal iletişim kanallarını kullanarak toplumun bilgilendirilmesine yardımcı olabilirim.	0,876		
İnfil7.	İnfomal iletişim kanallarını kullanarak topluma daha iyi hizmet verebilirim.	0,842		
İnfil9.	İnfomal iletişim kanallarını kullanarak diğer birimlerde çalışanların işlerini yapmalarına yardımcı olabilirim.	0,830		
İnfil10.	İnfomal iletişim kanallarını kullanarak belirli problemlerin çözümü için ekipler kurabilirim.	0,786		
İnfil6.	İnfomal iletişim kanallarını kullanmam çalıştığım kurumun misyonunu gerçekleştirmede yardımcı olabilir.	0,702		
Etkililik (Özgün değer = 1,822)			21,034	0,769
İnfil4.	İnfomal iletişim kanallarını kullanmam hiçbir şeyi değiştirmez.	0,827		
İnfil3.	Kimse dikkate almadığı için infomal iletişim kanallarını kullanmak anlamsızdır.	0,816		
İnfil5.	İnfomal iletişim kanallarını kullanmam işimi yaparken bana yararlı bilgi sağlamaz.	0,760		
Kişisellik (Özgün değer= 0,938)			17,653	0,866
İnfil1.	İnfomal iletişim kanallarını kullanarak kendimi tanıtmam, terfi almadamda yardımcı olabilir.	0,890		
İnfil2.	İnfomal iletişim kanallarını kullanarak kendimi tanıtmam, değerimin artmasına yardımcı olabilir.	0,809		

Doğrulayıcı Faktör Analizi Sonuçları

Şekil 2’de doğrulayıcı faktör analizi sonuçları yer almaktadır.

Şekil 2. Ölçeklerin Doğrulayıcı Faktör Analizi Çıktıları

İnformal iletişim ölçeğinde etkililik ile kişisellik ($r=0,551$), etkililik ile baskın kültür

($r=0,248$) ve baskın kültür ile kişisellik ($r=0,552$) boyutları arasında anlamlı ilişki bulunmaktadır. Ayrıca regresyon ağırlıkları kişisellik boyutunda 0,816-0,936, etkililik boyutunda 0,629-0,814 ve baskın kültür boyutunda 0,699-0,896 arasında değişmektedir. Genel olarak ölçeği oluşturan ifadelerin güçlü faktör yükünlerini üstlenmesi ve boyutlar arasında ilişki bulunması ölçeğin kullanılabilirliğini göstermesi bakımından önemli bulunmaktadır. Tablo 3’te doğrulayıcı faktör analizine ait uyum indeksi ve analiz sonuçları yer almaktadır. Analiz sonuçlarının uygunluğunun doğrulanması için CMIN/DF, GFI, NFI, RFI, IFI, TLI (NNFI), CFI ve RMSEA kriterleri bakımından uyum iyiliğini karşılayıp karşılamadığı kontrol edildi.²⁵ Genel olarak X^2/DF 'nin <3 , diğer değerler $>0,9$ ve $RMSEA < 0,08$ koşulunun sağlanması modelin iyi uyum gösterdiğini göstermektedir.²⁶⁻²⁸

Tablo 3. İnfomal İletişim Ölçeğinin Madde Analizi

Uyum Ölçütleri	Kabul Edilebilir Uyum	Mükemmel Uyum	İnfomal İletişim
Ki-kare (CMIN)			71,179*
DF			29
CMIN/DF	$X^2/DF \leq 5$	$X^2/DF \leq 3$	2,454
GFI	$0,85 \leq GFI < 0,90$	$0,90 \leq GFI$	0,973
NFI	$0,90 \leq NFI < 0,95$	$0,95 \leq NFI$	0,974
RFI	$0,90 \leq RFI < 0,95$	$0,95 \leq RFI$	0,960
IFI	$0,90 \leq IFI < 0,95$	$0,95 \leq IFI$	0,984
TLI (NNFI)	$0,90 \leq NNFI < 0,95$	$0,95 \leq NNFI$	0,976
CFI	$0,90 \leq CFI < 0,95$	$0,95 \leq CFI$	0,984
RMSEA	$0,05 < RMSEA < 0,08$	$0,05 \geq RMSEA$	0,054

*p=0,000

Ölçeklerin Yakınsak Geçerlilik ve Ayırıcı Geçerlilik Analizleri

Ölçeklerin yakınsak ve ayırıcı geçerliliğinin kabul edilebilir bir model olduğunun belirlenmesi için ortalama varyans ($AVE > 0,5$) ve bileşik güvenilirlik ($CR > 0,7$) değerlerine bakıldı.²⁹ Uyarlaması yapılan informal iletişim kanalları ölçeği $CR > 0,7$ ve

$AVE > 0,50$ koşulunu sağlamaktadır. Ayrıca yakınsak geçerlilik için AVE'nin karekökünün ölçeği oluşturan faktörler arasındaki korelasyon katsayısını aşması beklenmektedir.^{29,30} Çalışmada yapılan analiz sonucunda ölçeğin yakınsak geçerlilik için gerekli koşulları sağladığı sonucuna ulaşılmıştır ($AVE=0,63$; $CR=0,94$).

SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu çalışmanın amacı, Johnson vd., (1994) tarafından geliştirilen informal iletişim kanalları ölçeğinin sağlık çalışanları örnekleminde Türkçe geçerlilik ve

güvenilirliğinin test etmektir.¹² Bu kapsamda; ilk olarak orijinal ölçek Türkçeye çevrilmiş ve kapsam geçerliliği yapılmıştır. İkinci aşamada pilot uygulaması yapılmış ve sonrasında

keşfedici ve doğrulayıcı faktör analizleri yapılarak geçerliliği ve güvenilirlik analizleri test edilmiştir.

Orijinal ölçek üç boyut ve 10 ifadeden oluşmaktadır. Keşfedici faktör analizi sonuçlarına göre çalışmamızda da kişisel (2 ifade), etkililik (3 ifade) ve baskın kültür (5 ifade) olarak orijinalinde olduğu gibi 3 alt faktör yapısı oluşmuştur. Doğrulayıcı faktör analizi sonuçlarına göre ölçeğin uyum şartları sağlamakta ve boyutlar arası anlamlı ilişki bulunmaktadır.

İnformal iletişim kanalları ölçeğinin güvenilirlik katsayısı 0,869 olarak belirlenmiş, faktör yükleri “kişisel” boyutu için 0,86, “etkililik” boyutu için 0,76 arasında ve “baskın kültür” boyutu için 0,89 olduğu bulunmuştur. Orijinal ölçeğin faktör yükleri “kişisel” boyutu için 0,80, “etkililik” boyutu için 0,88 arasında ve “baskın kültür”

boyutu için 0,82’dir. Bu açıdan orijinal çalışma ile benzer sonuçlar gösterdiği söylenebilir. Sonuçlar, Türkçe uyarlaması yapılan informal iletişim kanalları ölçeğinin geçerli ve güvenilir bir ölçme aracı olduğunu desteklemektedir.

Çalışanlar günümüzde informal iletişim kanallarını daha fazla ve farklı amaçlar için kullanmaktadır. Kontrol edilmesi güç bir iletişim şekli olması açısından örgütler ve yöneticiler açısından informal iletişim kanallarının hangi amaçla kullanıldığı, kullanımını etkileyen faktörlerin ne olduğu ve etkilerinin belirlenmesi daha fazla önem kazanmıştır. Uyarlaması yapılan İnfomal İletişim Kanalları Ölçeği ile informal iletişim ağının örgütsel düzeyde daha etkin kullanımına ve daha yapıcı yönelimli kullanımına katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

KAYNAKLAR

1. Kuhn T, Ashcraft KL, Cooren F. Introductory Essay: What work can organizational communication do?. *Management Communication Quarterly*, 2019; 33(1):101-111. <https://doi.org/10.1177/0893318918809421>
2. Rigotti E, Rocci A. Towards a definition of communication context. *Studies in Communication Sciences*, 2006;6(2):155-180.
3. Keyton J. Communication in organizations. *Annual Review of Organizational Psychology and Organizational Behavior*, 2017;4(1):501-526. <https://doi.org/10.1146/annurev-orgpsych-032516-113341>
4. Mumby DK. In: *Organizational communication: G. Ritzer, (Ed.). The blackwell encyclopedia of sociology*. New York: Blackwell Publishing. 2007; s. (3290-3299).
5. Taylor JR. What is “organizational communication”? communication as a dialogic of text and conversation. *Communication Review*, 1999;3(1-2):21-63. <https://doi.org/10.1080/10714429909368573>
6. Bacaksız FE, Yıldırım A. Dedikodu ve söylentiler: hastanelerdeki durum ve hemşirelerin tutumları. *Sağlık ve Hemşirelik Yönetimi Dergisi*, 2015;2(3):113-120. <https://doi.org/10.5222/SHYD.2015.113>
7. Karaçor S, Şahin A. Örgütsel iletişim kurma yöntemleri ve karşılaşılan iletişim engellerine yönelik bir araştırma. *Selçuk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 2004;4(8):97-117.
8. Ergen E. Turning the informal communication network of an organization into a knowledge tool through communities of practice. *Management, knowledge and Learning International Conference International School for Social and Business Studies*; 2011, Celje, Slovenia.
9. Isaacs E, Whittaker S, Frohlich D, O’Conaill B. Informal communication re-examined: new functions for video in supporting opportunistic encounters. *Video-Mediated Communication*, 11997;997:459-485
10. Czepiel JA. Word-of-mouth processes in the diffusion of a major technological innovation. *Journal of Marketing Research*, 1974;11(2):172-180. <https://doi.org/10.1177/002224377401100208>
11. Kraut RE, Fish RS, Root RW, Chalfonte BL. In: *Informal communication in organizations: Form, function, and technology*: Oskamp IS, Spacapan S, (Eds.). Human reactions to technology: Claremont symposium on applied social psychology. Beverly Hills, CA: Sage Publications, 1990; s. (145-199).
12. Johnson JD, Donohue WA, Atkin CK, Johnson S. Differences between formal and informal communication channels. *The Journal of Business Communication*, 1994;31(2):111-122. <https://doi.org/10.1177/002194369403100202>
13. Bektaş M. Yönetim tarzlarının örgütlerdeki informal iletişim kanallarına etkisi: Burdur İli Kamu Kurumları Örneği [Yayınlanmamış Doktora Tezi]. Isparta: Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü; 2014.
14. Koçel T. İşletme yöneticiliği. İstanbul: Beta Yayınları; 2018.
15. Uğurlu CT. A study of reliability and validity of informal communication scale. *Inönü University Journal of the Faculty of Education*, 2014;15(3):83-100.
16. Iosim I, Iancu T, Popescu G, Orboi MD. The impact of informal communications in organizations. *Bulletin of University of Agricultural Sciences and Veterinary Medicine Cluj-Napoca. Horticulture*, 2010;67(2):125-130.
17. Bal H. Bilimsel araştırma yöntem ve teknikleri. Isparta: Süleyman Demirel Üniversitesi Basımevi; 2001.
18. Karagöz Y. SPSS 21.1 Uygulamalı biyoistatistik. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım; 2014.
19. Brislin RW. Back-translation for cross-cultural research. *Journal of Cross-Cultural Psychology*. 1970;1(3):185-216. <https://doi.org/10.1177/135910457000100301>
20. McCowan RJ, McCowan SC. Item analysis for criterion-referenced tests. Center for Development of Human Servicesx. 1999 [Erişim tarihi: 20.10.2022]. <https://files.eric.ed.gov/fulltext/ED501716.pdf>.
21. Lynn MR. Determination and quantification of content validity. *Nursing Research*, 1986;35(6):382-386. <https://doi.org/10.1097/00006199-198611000-00017>
22. Polit DF, Beck CT. The content validity index: Are you sure you know what’s being reported? Critique and Recommendations. *Research in Nursing & Health*, 2006;29(5):489-497. <https://doi.org/10.1002/nur.20147>

23. Davis LL. Instrument review: Getting the most from a panel of experts. *Applied Nursing Research*, 1992;5(4):194-197. [https://doi.org/10.1016/S0897-1897\(05\)80008-4](https://doi.org/10.1016/S0897-1897(05)80008-4)
24. Raykov T, Marcoulides GA. On the relationship between classical test theory and item response theory: From one to the other and back. *Educational and Psychological Measurement*, 2016;76(2):325-338. <https://doi.org/10.1177/0013164415576958>
25. Karagöz Y. SPSS ve AMOS uygulamalı bilimsel araştırma yöntemleri ve yayın etiği. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım: 2017.
26. Bentler PM, Bonett DG. Significance tests and goodness of fit in the analysis of covariance structures. *Psychological Bulletin*, 1980;88(3):588-606. <https://doi.org/10.1037/0033-2909.88.3.588>
27. Gorsuch RL. Exploratory factor analysis: its role in item analysis. *Journal of Personality Assessment*, 1997;68(3):532-560. https://doi.org/10.1207/s15327752jpa6803_5
28. Schreiber JB, Nora A, Stage FK, Barlow EA, King J. Reporting structural equation modeling and confirmatory factor analysis results: A review. *The Journal of Educational Research*. 2006;99(6):323-338. <https://doi.org/10.3200/JOER.99.6.323-338>
29. Fornell C, Larcker DF. Structural equation models with unobservable variables and measurement error: Algebra and statistics. 1981: Los Angeles: Sage Publications. <https://doi.org/10.2307/3150980>
30. Hair JF, Black WC, Babin BJ, Anderson RE. Multivariate data analysis. 2010: New York: Pearson.